

تبیین قابلیت های کارآفرینی در مناطق روستایی (مطالعه موردی منطقه سیلان)

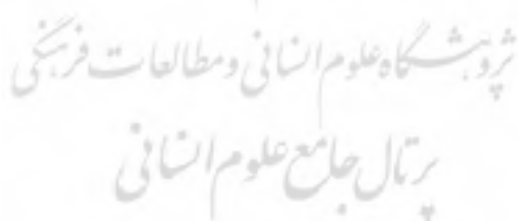
فرزانه عقبايي^۱، علیرضا استعلاجی^۲، پرویز کردوانی^۳

تاریخ وصول: ۱۳۹۷/۰۲/۰۵، تاریخ تایید: ۱۳۹۷/۰۹/۲۷

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تبیین قابلیت های کارآفرینی در منطقه روستایی سیلان نگارش یافته و در این راستا، به مطالعه ابعاد و شاخصه های توسعه پایدار مناطق روستایی، کارآفرینی و اصول و روش های آن در روستاهای منطقه پرداخته و در نهایت، با توجه به قابلیت های ایجاد اشتغال و کارآفرینی موجود در منطقه سیلان، راهکارهای بهینه به منظور کارآفرینی در این منطقه، توسعه اقتصادی و توسعه پایدار آن را ارائه می دهد. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی بوده و به لحاظ روش انجام از نوع توصیفی-تحلیلی می باشد. در گردآوری داده ها از دو روش کتابخانه ای و میدانی (پرسشنامه) استفاده شده است. در نهایت، داده های خام با استفاده از آزمون های آماری تحلیل واریانس یک طرفه، ضریب همبستگی اسپیرمن و رگرسیون تک متغیره در نرم افزار SPSS22 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند. نتایج تحقیق حاکی از آن است که مناطق روستایی سیلان از قابلیت های کارآفرینی متعددی برخوردارند که عبارت است از قابلیت های گردشگری در زمینه اکوتوریسم، توریسم مذهبی و توریسم ورزشی؛ قابلیت جغرافیای پزشکی در زمینه کشت گیاهان دارویی، عسل درمانی و آب درمانی؛ منابع معدنی از قبیل کانی های فلزی، غیر فلزی و مصالح ساختمانی.

واژگان کلیدی: کارآفرینی، توسعه پایدار، مناطق روستایی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱- دانشجوی دکتری گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات، تهران، ایران.
۲- استاد گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام خمینی (ره)، شهر ری، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
(ali.estelaji@iauctb.ac.ir)
۳- استاد گروه جغرافیای طبیعی، دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.

مقدمه

مهمترین محور، محور قابلیت سنجی و ظرفیت سنجی توان های محیطی منطقه مورد مطالعه در راستای کارآفرینی و توسعه پایدار مولفه های اقتصادی، محیطی و مدیریتی می باشد و منطقه سبلان به عنوان منطقه ای روستایی مورد مطالعه قرار گرفته تا بر اساس ارزیابی و قابلیت سنجی منطقه برای کارآفرینی و ارتقای سطح اشتغال و درآمد پایدار، و به تبع آن توسعه اقتصادی منطقه و توسعه پایدار آن راهکارهای مناسب ارائه گردد. بررسی روند وضعیت موجود در منطقه سبلان نشان می دهد که علی رغم قابلیت های زیادی که در راستای برنامه های توسعه پایدار در منطقه مورد مطالعه وجود دارد از این قابلیت ها به نحو بهینه استفاده نشده است و فضا های موجود نشانگر عدم توسعه یافتگی و محرومیت می باشد. در مولفه های اقتصادی کمبود اشتغال، محرومیت، فقر محیطی و عدم استفاده بهینه از این قابلیت ها چالش های زیادی را از دید گاه توسعه پایدار ایجاد نموده است. تا حدی که این شرایط را می توان بحرانی نامید.

یکی از موارد حائز اهمیت در دیدگاه جغرافیایی که برای انجام هر فعالیتی که محیط در تعامل با انسان باشد برنامه ریزی محیطی می باشد و تبیین و قابلیت ها و پتانسیل ها محیطی بالقوه سرزمین ما که متاسفانه کمتر مورد توجه بوده است بنابراین کارآفرینی در تمامی عرصه های اقتصادی و محیطی از جمله: تولیدی، خدماتی و اجتماعی منابع طبیعی گردشگری و ... بسیار اندک می باشد و در این راستا با توجه به مباحث مذکور جهت گیری اصلی در این تحقیق پاسخ به سوالات ذیل در این زمینه خواهد بود. قابلیت های کار آفرینی منطقه مورد مطالعه چیست و چه راهبردهایی را می توان از دید گاه کار آفرینی ارائه نمود؟

مبانی نظری تحقیق

توسعه^۱

اصطلاح توسعه به صورت فراگیر، پس از جنگ جهانی دوم مطرح شده است. معنای لغوی توسعه، خروج از «لفاف» است (ازکیاء و غفاری، ۱۳۹۵: ۷). مایکل تودارو معتقد است که توسعه را باید فرایندی چند بعدی دانست که مستلزم تغییرات اساسی در ساخت اجتماعی، طرز تلقی عامه مردم و نهادهای ملی و نیز تسریع رشد اقتصادی، کاهش نابرابری و ریشه کن کردن فقر مطلق است (ملکات، ۱۳۹۶: ۱۶). توسعه در اصل باید نشان دهد که مجموعه نظام اجتماعی، هماهنگ با نیازهای متنوع اساسی و خواسته های افراد و گروه های اجتماعی در داخل نظام، از حالت نامطلوب زندگی گذشته خارج شده و به سوی وضعیتی بهتر _ از نظر مادی و معنوی _ حرکت می کند (اطاعت، ۱۳۹۲: ۳۷). البته، اصطلاح توسعه از آغاز پیدایش به این مفهوم نبوده و در ابتدا تنها جنبه مادی داشت. به عنوان مثال، والت روستو، یک اقتصاددان آمریکایی بود که در دهه ۱۹۶۰ به دولت کندی ملحق شد و یک نظریه فراگیر درمورد توسعه تدوین کرد. او شاخص تولسد ناخالص ملی^۲ را به عنوان معیاری برای سنجش رشد و توسعه کشورها مطرح کرد و ادعا کرد که اگر ملل جهان سوم، خواسته های خود را برای کالاهای مصرفی افزایش دهند و به طور کلی برای کسب درآمد بیشتر برانگیخته شوند، به توسعه دست خواهند یافت (گروه مهندسی خرد، ۱۳۹۶: ۲۵).

توسعه روستایی

توسعه روستایی، فرایند آباد شدن مناطق روستایی (محل کار و زندگی) است. صنایع کشاورزی و روستایی همواره به عنوان یکی از فعالیت های محوری و مؤثر در توسعه روستایی و کمک به عمران و توسعه پایدار روستاها در جهت بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی روستائینان از طریق مشارکت مردم در سرمایه گذاری، فراهم نمودن زمینه اشتغال و

1- Development

2- GNP

افزایش درآمد برای آن ها، پشتیبانی از بخش کشاورزی، تنوع بخشی به فعالیت های اقتصادی در روستاها، رشد خلاقیت و ارتقاء دانش فنی آن ها نقش مؤثری را ایفا می نماید (کریم، ۱۳۹۴: ۱۰۴). از جمله مسائل کلیدی در توسعه روستایی عبارتند از:

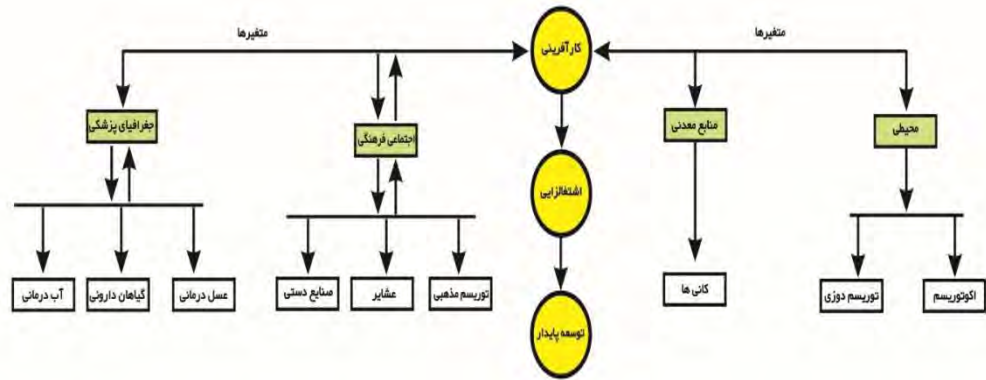
۱. برای ارزیابی و محاسبه ماهیت فقر، علاوه بر سطح درآمد، شاخص هایی مانند سواد، وضعیت تغذیه و امید به زندگی مؤثر می باشد؛
 ۲. فقرزدایی در کوتاه مدت امکان پذیر نیست و تنها با افزایش ظرفیت ها و بهره وری در بلند مدت امکان پذیر خواهد بود؛
 ۳. نقش دولت در توسعه، شامل تقاضای نیروی کار و جهت دادن درآمد به سوی تقویت بنیه مالی روستائیان کم درآمد و انتقال دارایی های فیزیکی برای آن ها (رکن الدین افتخاری و سجاسی قیداری، ۱۳۹۱: ۹۶).
- بنابراین، توسعه روستایی باید در چهارچوب توسعه ملی و استراتژی کاهش فقر باشد و تصمیمات آن باید مشارکتی بوده و دیدگاه های گروه های اقلیت در آن مورد توجه قرار گیرد (ازکیاء و ایمانی، ۱۳۹۴: ۵۲).

کارآفرینی^۱

واژه کارآفرینی از ریشه فرانسوی *Entrepreneur* است که مفهوم تعهد کردن کاری را در بر می گیرد. کارآفرینی موضوعی میان رشته ای است که رشته های مختلفی همچون اقتصاد، روان شناسی، مردم شناسی، جامعه شناسی و مدیریت در تکامل آن نقش اساسی داشته اند (مقیم، ۱۳۸۱: ۲). کارآفرینی به عنوان یک رشته علمی از اهمیت زیادی برخوردار است که نه تنها به عنوان حلقه اتصال بین اختراع، نوآوری و تولید محصولات و خدمات جدید نقش ایفا می کند، بلکه به عنوان موتور رشد و توسعه اقتصادی نیز عمل می کند (Dobrev & Branett, 2015: 25). شواهد محکمی مبنی بر وجود رابطه علی بین کارآفرینی، رشد اقتصادی و کاهش فقر وجود دارد (Chowdhury, 2007: 240). از طرفی، کارآفرینی فرایند بلند مدت آموزشی و پرورشی است که مستلزم برنامه ریزی در نظام آموزشی و پرورشی است و اجرای برنامه های آن از سطح خانواده و مدرسه تا سطح دانشگاه و سازمان گسترده شده است و باعث می شود تا افراد با استفاده از تخصص و قدرت ابتکار، خلاقیت و خطر پذیری و نیز امکانات، فرصت ها و توانمندی ها، اشتغال مولد و درآمد زا ایجاد کنند (Dutta & Crossan, 2015: 13). کارآفرینی فرآیند یا مفهومی است که در طی آن فرد کارآفرین با ایده های نو، خلاق و شناسایی فرصت های جدید با بسیج منابع، به ایجاد کسب و شرکت های نو، سازمان های جدید و نوآور رشد یابنده مبادرت می ورزد. این امر توأم با پذیرش خطرات است ولی اغلب منجر به معرفی محصول یا ارائه خدمات به جامعه می شود. انگیزه های مختلفی در کارآفرین شدن مؤثر می باشد که از جمله آنها: نیاز به موفقیت، نیاز به کسب درآمد و ثروت، نیاز به داشتن شهرت، و مهمتر از همه نیازمندی به احساس مفید بودن و استقلال طلبی را می توان نام برد (Chowdhury, 2007: 240).

روش تحقیق

روش تحقیق پژوهش حاضر، از نوع توصیفی - تحلیلی بوده و برای گردآوری اطلاعات جهت تدوین مدل نظری، از شیوه کتابخانه ای، و برای شناسایی قابلیت های کارآفرینی در منطقه سبلان نیز از شیوه کتابخانه ای و میدانی (پرسشنامه) استفاده شده است، که در دو مرحله و با استفاده از پرسشنامه های جداگانه (خبرگان و جامعه نمونه) صورت گرفته است.

نمودار ۱: متغیرهای تحقیق

یافته‌های تحقیق

محیط‌شناسی تحقیق

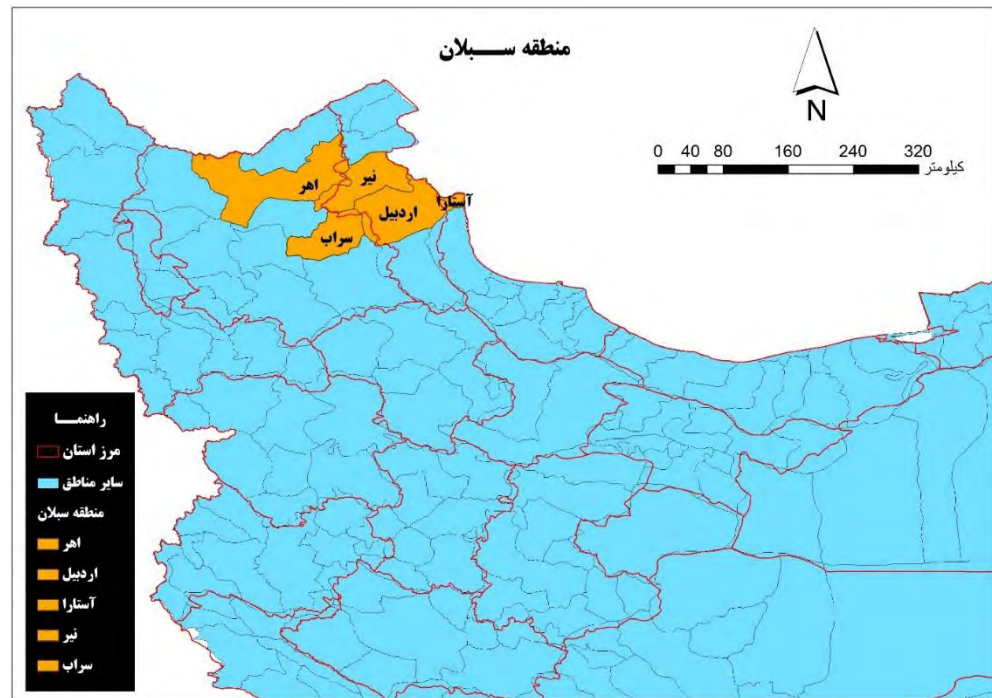
از آنجایی که منطقه سبلان ترکیبی از بخش‌های مختلف در سه استان آذربایجان شرقی، اردبیل و گیلان است، مختصات جغرافیایی آن نیز حدوداً منطبق با طول و عرض جغرافیایی این سه استان می‌باشد. جدول (۱) موقعیت ریاضی این سه استان را بیان می‌کند.

جدول ۱: طول و عرض جغرافیایی منطقه سبلان

عرض شمالی		طول شرقی				نام استان		
حداکثر	حداقل	حداکثر	حداقل	حداکثر	حداقل			
درجه	دقیقه	درجه	دقیقه	درجه	دقیقه	درجه	دقیقه	
۳۹	۲۵	۳۶	۴۵	۴۸	۲۱	۴۵	۰۵	آذربایجان شرقی
۳۹	۴۲	۳۷	۰۶	۴۸	۵۵	۴۷	۱۷	اردبیل
۳۸	۲۷	۳۶	۳۴	۵۰	۳۶	۴۸	۳۴	گیلان

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

این منطقه از شرق به استان گیلان و از غرب به آذربایجان شرقی و از جنوب به شهرستان کوثر خلخال و از شمال به شهرستان مشکین شهر ختم می‌شود و شامل محدوده رشته کوه سبلان بوده و در دامنه ارتفاعی ۸۰۰ - ۴۸۱۱ متر از سطح دریا قرار گرفته است.

نقشه ۱: منطقه سیلان

ویژگی های انسانی منطقه عبارت اند از: وضعیت اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و جمعیتی که در ادامه تشریح می گردد. جدول (۲)، جمعیت منطقه را بر اساس داده های آماری سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ مرکز آمار ایران بیان می کند.

جدول ۲: جمعیت مناطق روستایی سیلان

جمعیت استان			نام شهرستان	نام استان
روستایی	شهری	کل		
۵۸۶۲۸	۹۰۹۰۲	۱۴۹۵۳۰	اهر	آذربایجان شرقی
۷۷۰۸۹	۵۶۵۲۸	۱۳۳۶۱۷	سراب	
۱۲۳۲۶۴	۴۲۵۵۶۸	۵۴۸۸۳۲	اردبیل	اردبیل
۱۷۹۷۴	۶۳۱۴	۲۴۲۸۸	نیر	
۳۷۷۸۱	۲۱۸۵۹	۵۹۶۴۰	نمین	
۹۰۳۵۹	۶۸۵۲۱	۱۵۹۲۴۲	مشگین شهر	
۳۲۴۴۰	۴۷۴۳۴	۷۹۸۷۴	آستارا	گیلان
۴۳۷۵۳۵	۷۱۷۱۲۶	۱۱۵۴۶۶۱	مجموع	

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۷

طبق آمار حاصل از سرشماری عمومی نفوس مسکن سال ۱۳۹۰ مرکز آمار ایران، جمعیت مناطق روستایی سیلان حدوداً ۴۳۷۵۳۵ نفر می باشد. یعنی چیزی در حدود ۳۸ درصد کل جمعیت منطقه ساکن روستاها هستند.

از لحاظ اقتصادی عمده ترین فعالیت های منطقه در زمینه انواع فعالیت های کشاورزی، نظیر کشت و زرع، باغداری، پرورش آبزیان، دامداری، پرورش ماکیان، و فعالیت های زمینه صنعت و معدن می باشد. جدول (۳) نرخ بیکاری و نرخ مشارکت اقتصادی سه استان را طبق آمار سال ۱۳۹۰ و ۱۳۹۳ مرکز آمار ایران بیان می کند. میانگین داده های سه استان به عنوان نرخ مربوط به منطقه مورد مطالعه در نظر گرفته می شود.

جدول ۳: نرخ بیکاری و نرخ مشارکت اقتصادی

نام	نرخ بیکاری ۱۳۹۰	نرخ مشارکت اقتصادی ۱۳۹۰	نرخ بیکاری ۱۳۹۳	نرخ مشارکت اقتصادی ۱۳۹۳
آذربایجان شرقی	۸،۸	۳۹،۵	۷،۸	۴۱،۴
اردبیل	۱۲،۷	۳۸،۴	۱۱،۳	۴۲،۸
گیلان	۱۶،۶	۴۳،۷	۱۳،۲	۳۹،۴
منطقه سبلان	۱۲،۷	۴۰،۵۳	۱۰،۷۶	۴۱،۲

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۷

طبق جدول شماره (۳): نرخ بیکاری منطقه مورد مطالعه در سال ۱۳۹۳، ۱۲/۷ بوده که در مقایسه با نرخ بیکاری کل کشور در سال ۱۳۹۳ (۸/۵۲)، بالاتر است.

یافته‌های میدانی تحقیق

طبق نتایج حاصل از آزمون واریانس یک طرفه در جدول (۴) میان جاذبه‌های مذهبی، عشایر، صنایع دستی، جاذبه های طبیعی، قابلیت های گردشگری محیطی، قابلیت اسکی و کوهنوردی موجود در منطقه سبلان و کارآفرینی در این منطقه رابطه معنی داری برقرار است.

جدول ۴: خلاصه نتایج آزمون واریانس یک طرفه

متغیرها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آزمون F	سطح معناداری
سن	۲۵,۷۷۰	۴	۶,۴۴۲	۴,۶۵۰	۰,۵۰۰
جنسیت	۲,۳۳۱	۴	۰,۵۸۳	۲,۷۵۴	۰,۱۰۰
رشته تحصیلی	۴۵۳,۴۴۸	۴	۱۱۳,۳۶۲	۱۳۲,۴۶۱	۰,۰۶۰
سطح تحصیلات	۲۴,۲۸۴	۴	۶,۰۷۱	۶,۹۰۹	۰,۱۰۸
زمینه شغلی	۳۰,۳۰۲	۴	۷,۵۷۶	۳,۶۰۸	۰,۲۴۰
اجتماعی- فرهنگی	۷۲,۰۰۷	۴	۱۸,۰۰۲	۲۴۵,۱۹۲	۰,۰۰۰
نگاه بومیان	۷۶,۶۸۸	۴	۱۶,۱۷۲	۵۷۷,۹۲۹	۰,۰۰۰
جاذبه مذهبی	۶۷,۸۸۶	۴	۱۶,۹۷۲	۱۳۲,۶۵۶	۰,۰۰۰
عشایر	۷۷,۱۰۱	۴	۱۹,۲۷۵	۸۳,۶۵۸	۰,۰۰۰
صنایع دستی	۶۸,۶۷۶	۴	۱۷,۱۶۹	۱۰۱,۴۱۲	۰,۰۰۰
منابع معدنی	۸۶,۰۵۸	۴	۲۱,۵۱۵	۱۶۴,۰۷۵	۰,۰۰۰

۰,۰۰۰	۶۷,۵۴۳	۱۶,۲۴۷	۴	۶۴,۹۸۸	کانی فلزی
۰,۰۰۰	۱۶۸,۲۷۸	۲۴,۷۹۱	۴	۹۹,۱۶۴	کانی غیرفلزی
۰,۰۰۰	۲۰۲,۷۹۱	۲۴,۳۳۹	۴	۹۷,۳۵۸	مصالح ساختمانی
۰,۰۰۰	۲۸۱,۶۷۱	۱۷,۱۹۷	۴	۶۸,۷۹۰	جغرافیای پزشکی
۰,۰۰۰	۱۴۹,۵۵۹	۱۳,۶۷۶	۴	۵۴,۷۰۳	آب درمانی
۰,۰۰۰	۱۷۰,۸۸۴	۱۹,۸۷۷	۴	۷۹,۵۰۹	عسل درمانی
۰,۰۰۰	۲۶۱,۰۵۱	۱۷,۸۰۷	۴	۷۴,۸۳۲	گیاهان دارویی
۰,۰۰۰	۲۰۹,۷۹۴	۱۵,۰۳۶	۴	۶۰,۱۴۶	گردشگری محیطی
۰,۰۰۰	۱۵۸,۷۵۲	۱۲,۵۷۸	۴	۵۰,۳۱۳	جاذبه طبیعی
۰,۰۰۰	۱۳۹,۳۱۳	۱۵,۳۷۰	۴	۶۱,۴۷۹	اسکی
۰,۰۰۰	۱۰۵,۱۷۷	۱۷,۸۸۸	۴	۷۱,۵۵۳	کوهنوردی

منبع: نگارندگان

در مرحله بعد، آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن که نتایج آن در جدول (۵) قابل مشاهده است، نشان داد که رابطه میان این متغیرها با کارآفرینی در منطقه سیلان از نوع همبستگی مثبت (مستقیم) بوده و بیانگر این مطلب است که تقویت و تمرکز بر هر یک از این متغیرها می تواند موجب تقویت کارآفرینی در منطقه مورد مطالعه گردد. شدت و ضعف این همبستگی در متغیرهای مختلف متفاوت بوده و از شدیدترین تا ضعیف ترین همبستگی به ترتیب عبارتند از:

- گردشگری محیطی (۰,۹۵۷)
- اسکی (۰,۹۲۹)
- جاذبه های طبیعی (۰,۹۲۷)
- جاذبه های مذهبی (۰,۹۱۲)
- صنایع دستی (۰,۹۰۰)
- کوهنوردی (۰,۸۸۹)
- عشایر (۰,۸۶۹).

جدول ۵: خلاصه نتایج آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن

متغیرها	ضریب همبستگی (S)	سطح معناداری (sig)
اجتماعی- فرهنگی	۰,۹۵۵	۰,۰۰۰
نگاه بومیان	۰,۹۸۴	۰,۰۰۰
جاذبه مذهبی	۰,۹۱۲	۰,۰۰۰
عشایر	۰,۸۶۹	۰,۰۰۰
صنایع دستی	۰,۹۰۰	۰,۰۰۰
منابع معدنی	۰,۹۵۷	۰,۰۰۰
کانی فلزی	۰,۸۹۶	۰,۰۰۰
کانی غیرفلزی	۰,۹۵۳	۰,۰۰۰
مصالح ساختمانی	۰,۹۵۴	۰,۰۰۰
جغرافیای پزشکی	۰,۹۶۹	۰,۰۰۰

آب درمانی	۰,۹۲۷	۰,۰۰۰
عسل درمانی	۰,۹۲۲	۰,۰۰۰
گیاهان دارویی	۰,۹۷۰	۰,۰۰۰
گردشگری محیطی	۰,۹۵۷	۰,۰۰۰
جاذبه طبیعی	۰,۹۲۷	۰,۰۰۰
اسکی	۰,۹۲۹	۰,۰۰۰
کوهنوردی	۰,۸۸۹	۰,۰۰۰

نتایج آزمون رگرسیون تک متغیره در جدول (۶) نیز، نشان داد که هر یک از این موارد به میزان متفاوتی در کارآفرینی منطقه نقش و تأثیر دارد. بر اساس نتایج این آزمون، ویژگی‌ها و امکانات گردشگری محیطی در منطقه سبلان بیشترین قدرت اثرگذاری و عشایر منطقه کمترین قدرت اثرگذاری را بر کارآفرینی این منطقه دارا می‌باشد. اما این مطلب به معنای کم‌رنگ و کم اهمیت بودن نقش عشایر در قابلیت‌های کارآفرینی گردشگری منطقه نیست. چراکه بر اساس آزمون انجام گرفته، ۷۷,۸ درصد از تغییرات کارآفرینی در منطقه سبلان می‌تواند تحت تأثیر تمرکز بر عشایر منطقه باشد.

جدول ۶: خلاصه نتایج آزمون رگرسیون تک متغیره

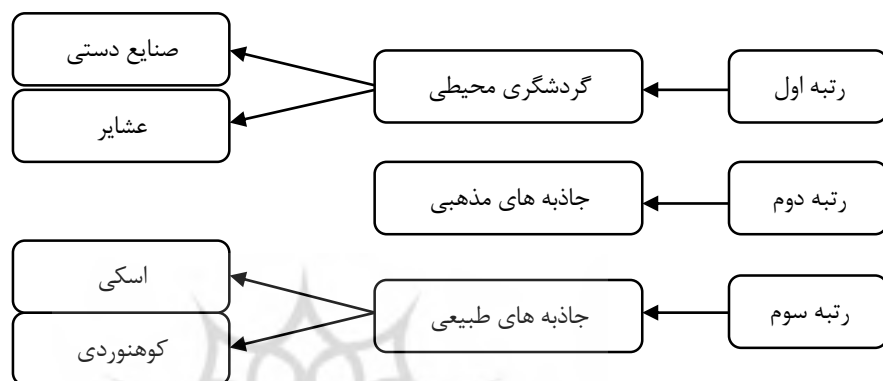
متغیر	ضریب همبستگی چندگانه (R)	ضریب تعیین (R Square)	ضریب تعیین تعدیل شده	شاخص خطای معیار تخمین
اجتماعی - فرهنگی	۰,۹۵۰	۰,۹۰۳	۰,۹۰۲	۰,۳۲۷
نگاه بومیان	۰,۹۶۳	۰,۹۲۷	۰,۹۲۶	۰,۲۸۴
جاذبه مذهبی	۰,۹۱۷	۰,۸۴۲	۰,۸۴۰	۰,۴۱۷
عشایر	۰,۸۸۲	۰,۷۷۸	۰,۷۷۶	۰,۴۹۴
صنایع دستی	۰,۸۸۹	۰,۷۹۰	۰,۷۸۸	۰,۴۸۰
منابع معدنی	۰,۸۹۵	۰,۸۰۲	۰,۸۰۰	۰,۴۶۶
کانی فلزی	۰,۸۱۵	۰,۶۶۴	۰,۶۶۱	۰,۶۰۷
کانی غیر فلزی	۰,۹۰۹	۰,۸۲۶	۰,۸۲۴	۰,۴۳۷
مصالح ساختمانی	۰,۸۹۷	۰,۸۰۵	۰,۸۰۳	۰,۴۶۳
جغرافیای پزشکی	۰,۹۵۷	۰,۹۱۶	۰,۹۱۵	۰,۳۰۴
آب درمانی	۰,۹۲۲	۰,۸۵۰	۰,۸۴۸	۰,۴۰۶
عسل درمانی	۰,۹۲۹	۰,۸۶۳	۰,۸۶۲	۰,۳۸۸
گیاهان دارویی	۰,۹۵۳	۰,۹۰۹	۰,۹۰۸	۰,۳۱۷
گردشگری محیطی	۰,۹۴۱	۰,۸۸۶	۰,۸۸۵	۰,۳۵۴
جاذبه طبیعی	۰,۹۰۳	۰,۸۱۵	۰,۸۱۳	۰,۴۵۱
اسکی	۰,۹۲۲	۰,۸۵۰	۰,۸۴۸	۰,۴۰۷
کوهنوردی	۰,۸۹۹	۰,۸۰۹	۰,۸۰۷	۰,۴۵۸

جدول ۷: قدرت اثرگذاری متغیرهای گردشگری بر قابلیت کارآفرینی در منطقه سبلان

متغیرها	قدرت اثرگذاری (درصد)
گردشگری محیطی	۸۸,۶
اسکی	۸۵
جاذبه مذهبی	۸۴,۲
جاذبه طبیعی	۸۱,۵
کوهنوردی	۸۰,۹
صنایع دستی	۷۹

عشایر	۷۷,۸
-------	------

به این ترتیب، می توان مهم ترین متغیرهای مرتبط با کارآفرینی با محوریت گردشگری را بر اساس قدرت اثرگذاری هر یک از متغیرها بر کارآفرینی منطقه، شناسایی و رتبه بندی کرد. رتبه اول، متعلق به قابلیت های گردشگری محیطی منطقه سیلان با قدرت اثرگذاری ۸۸,۶ درصدی بر کارآفرینی منطقه می باشد که صنایع دستی موجود در منطقه با قدرت اثرگذاری ۷۹ درصد و عشایر منطقه با قدرت اثرگذاری ۷۷,۸ درصد از مهم ترین زیرمجموعه های آن می باشند. رتبه دوم، تعلق به جاذبه های مذهبی موجود در منطقه سیلان است که میزان اثرگذاری آن بر کارآفرینی منطقه برابر با ۸۴,۲ درصد می باشد. رتبه سوم، متعلق به جاذبه های طبیعی منطقه سیلان با قدرت اثرگذاری ۸۱,۵ درصدی بر کارآفرینی منطقه می باشد که قابلیت انجام اسکی با قدرت ۸۵ درصدی و کوهنوردی با قدرت ۸۰,۹ درصدی اثرگذاری بر کارآفرینی منطقه، از زیرمجموعه های آن می باشند.

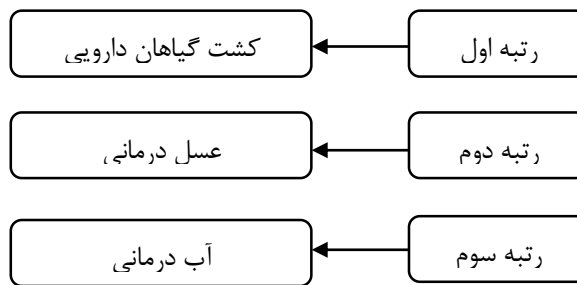
شکل ۱: رتبه بندی مهم ترین قابلیت های کارآفرینی منطقه سیلان با محوریت گردشگری

جدول ۸: قدرت اثرگذاری متغیرهای گردشگری بر قابلیت کارآفرینی در منطقه سیلان

متغیرها	قدرت اثرگذاری (درصد)
جغرافیای پزشکی	۹۱,۶
قابلیت کشت گیاهان دارویی	۹۰,۶
عسل درمانی	۸۶,۳
آب درمانی	۸۵

به این ترتیب، می توان مهم ترین متغیرهای مرتبط با کارآفرینی با محوریت جغرافیای پزشکی را بر اساس قدرت اثرگذاری هر یک از متغیرها بر کارآفرینی منطقه، شناسایی و رتبه بندی کرد. رتبه اول، متعلق به قابلیت کشت گیاهان دارویی در منطقه سیلان با قدرت اثرگذاری ۹۰,۶ درصدی بر کارآفرینی منطقه است. رتبه دوم، متعلق به قابلیت عسل درمانی در منطقه سیلان با قدرت اثرگذاری ۸۶,۳ درصدی بر کارآفرینی منطقه می باشد. رتبه سوم، متعلق به قابلیت آب درمانی در منطقه سیلان با قدرت اثرگذاری ۸۵ درصدی بر کارآفرینی منطقه می باشد.

شکل ۲: رتبه بندی مهم ترین قابلیت های کارآفرینی منطقه سیلان با محوریت جغرافیای پزشکی

جدول ۹: قدرت اثرگذاری متغیرهای منابع و کانی های صنعتی بر قابلیت کارآفرینی در منطقه سیلان

متغیرها	قدرت اثرگذاری (درصد)
کانی های غیر فلزی	۸۲,۶
مصالح ساختمانی	۸۰,۵
منابع معدنی	۸۰,۲
کانی های فلزی	۶۶,۴

به این ترتیب، می توان مهم ترین متغیرهای مرتبط با کارآفرینی با محوریت منابع و کانی های صنعتی را بر اساس قدرت اثرگذاری هر یک از متغیرها بر کارآفرینی منطقه، شناسایی و رتبه بندی کرد. رتبه اول، متعلق به کانی های غیر فلزی موجود در منطقه سیلان با قدرت اثرگذاری ۸۲,۶ درصدی بر کارآفرینی منطقه است. رتبه دوم، متعلق به مصالح ساختمانی موجود در منطقه سیلان با قدرت اثرگذاری ۸۰,۵ درصدی بر کارآفرینی منطقه می باشد. رتبه سوم، متعلق به منابع معدنی موجود در منطقه سیلان با قدرت اثرگذاری ۸۰,۲ درصدی بر کارآفرینی منطقه می باشد. و رتبه چهارم، متعلق به کانی های فلزی موجود در منطقه سیلان با قدرت اثرگذاری ۶۶,۴ درصدی بر کارآفرینی منطقه است.

شکل ۳: رتبه بندی مهم ترین قابلیت های کارآفرینی منطقه سیلان با محوریت منابع و کانی های

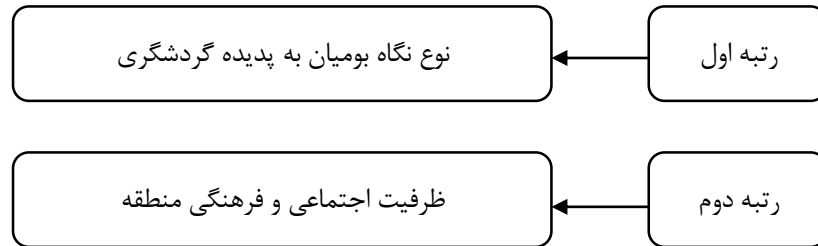

جدول ۱۰: قدرت اثرگذاری متغیرهای اجتماعی- فرهنگی و نوع نگاه بومیان بر قابلیت کارآفرینی در منطقه سیلان

متغیرها	قدرت اثرگذاری (درصد)
ظرفیت اجتماعی و فرهنگی	۹۰,۳
نوع نگاه بومیان	۹۲,۷

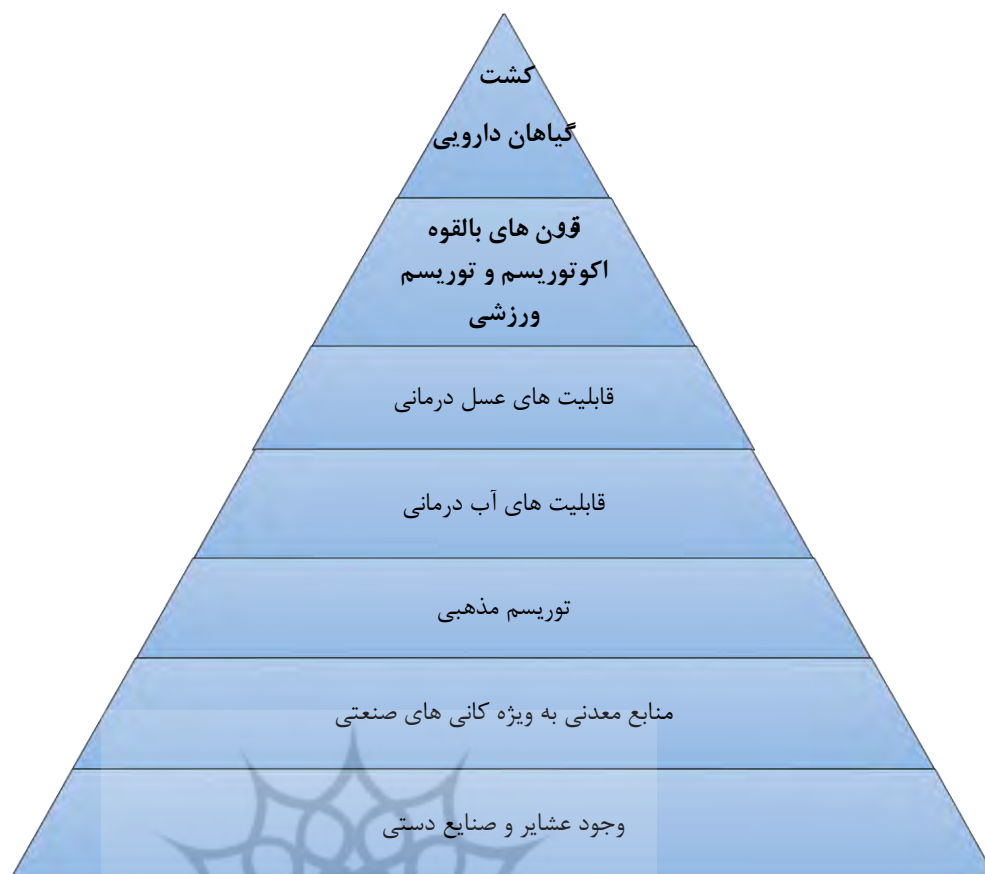
به این ترتیب، می توان مهم ترین متغیرهای مرتبط با ظرفیت سنجی اجتماعی و فرهنگی کارآفرینی با محوریت گردشگری را بر اساس قدرت اثرگذاری هر یک از متغیرها بر کارآفرینی منطقه، شناسایی و رتبه بندی کرد. رتبه اول، متعلق به نوع نگاه بومیان به پدیده گردشگری در منطقه سبلان با قدرت اثرگذاری ۹۲٫۷ درصدی بر کارآفرینی منطقه است. رتبه دوم، متعلق به ظرفیت اجتماعی و فرهنگی در منطقه سبلان با قدرت اثرگذاری ۹۰٫۳ درصدی بر کارآفرینی منطقه می باشد.

شکل ۴: رتبه بندی مؤثرترین ویژگی های منطقه سبلان در کارآفرینی با محوریت گردشگری

نتیجه گیری

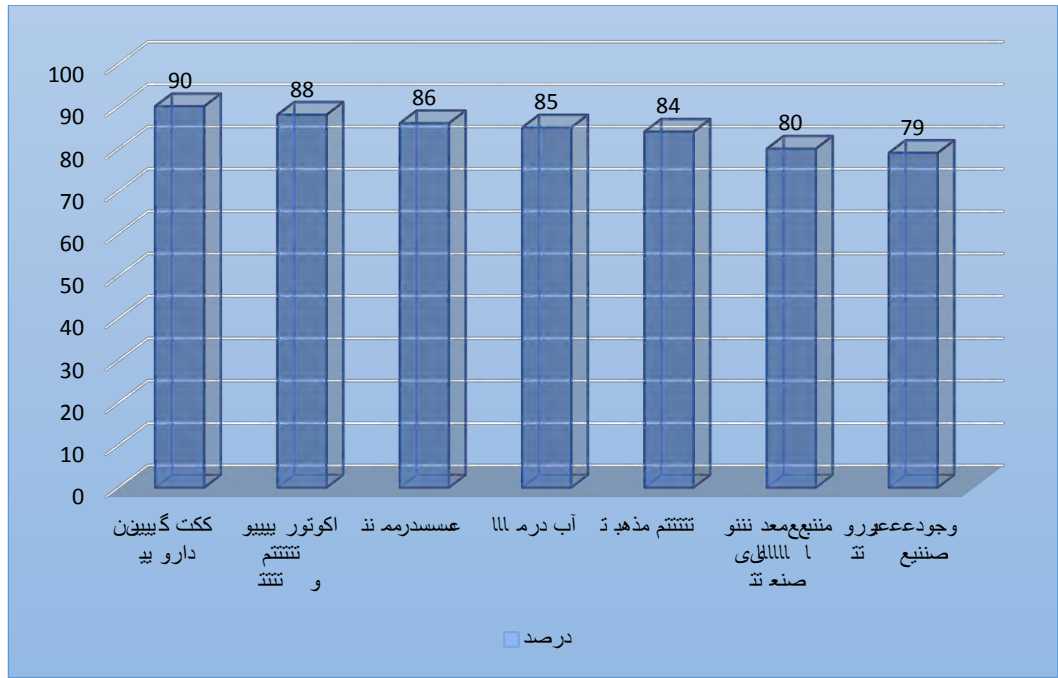
تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق نشان داد که بین قابلیت های منطقه در زمینه گردشگری محیطی، جغرافیای پزشکی، منابع معدنی و ظرفیت اجتماعی - فرهنگی منطقه با کارآفرینی در منطقه مورد مطالعه رابطه معناداری برقرار است. منطقه سبلان، به لحاظ گردشگری محیطی دارای قابلیت هایی چون جاذبه های اکوتوریسم و توریسم ورزشی از جمله اسکی و کوهنوردی است. این منطقه از لحاظ ظرفیت های جغرافیای پزشکی نیز وضعیت مطلوبی داشته و از قابلیت آب درمانی، عسل درمانی و کشت گیاهان دارویی برخوردار است. از دیگر ظرفیت های کارآفرینی منطقه می توان به وجود منابع معدنی به ویژه کانی های صنعتی از جمله فلزات معدنی، کانی های غیر فلزی و مصالح ساختمانی اشاره کرد. همچنین، به لحاظ اجتماعی - فرهنگی نیز منطقه دارای ظرفیت هایی چون توریسم مذهبی و وجود عشایر و صنایع دستی می باشد. میزان موفقیت در استفاده از این قابلیت در کارآفرینی منطقه به عامل دیگری نیز وابسته است. در واقع، نوع نگاه بومیان به توریسم و استقبال یا عدم استقبال آنان از گردشگران در استفاده از این قابلیت ها بسیار مؤثر می باشد. طبق نتایج حاصل از آزمون های آماری تحقیق، همه موارد فوق از جمله قابلیت های عمده کارآفرینی در مناطق روستایی سبلان به شمار می روند. طبق بررسی های محقق، این عوامل در رابطه با میزان اهمیت و قدرت اثرگذاری در روند کارآفرینی در منطقه مورد مطالعه از قدرت یکسانی برخوردار نیستند. بنابراین، طبق نتایج حاصل از آزمون رگرسیون خطی (ستون مربوط به ضریب تعیین) اولویت بندی این عوامل بر مبنای قدرت اثرگذاری به شرح نمودار (۲) است:

نمودار ۲: اولویت بندی قابلیت های کارآفرینی در مناطق روستایی سیلان

در نمودار شماره (۲)، رأس هرم بیانگر اولویت اول و بالاترین قدرت اثرگذاری و قاعده هرم نشان دهنده اولویت آخر و پایین ترین قدرت اثرگذاری می باشد. البته، این اولویت بندی جنبه مقایسه ای داشته و به معنی کم اهمیت بودن متغیر های پایینی هرم نمی باشد. چراکه طبق ضرایب تعیین به دست آمده برای متغیرها، قدرت اثرگذاری همه آن ها بالاتر از ۵۰٪ بوده و به شرح نمودار (۳) می باشد:

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نمودار ۳: قدرت اثرگذاری هریک از متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (درصد)

منابع

۱. ازکیاء، مصطفی و ایمانی، علی. (۱۳۹۴). توسعه پایدار روستایی. تهران: انتظارات اطلاعات. چاپ اول.
۲. ازکیاء، مصطفی و غفاری، غلامرضا. (۱۳۹۵). جامعه‌شناسی توسعه. تهران: دفتر پژوهش‌های مؤسسه کیهان. چاپ دوازدهم.
۳. اطاعت، جواد. (۱۳۹۲). مبانی توسعه پایدار در ایران. تهران: نشر علم. چاپ اول.
۴. رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا و سجاسی قیداری، حمدالله. (۱۳۹۱). توسعه روستایی با تأکید بر کارآفرینی. تهران: سمت. چاپ اول.
۵. کریم، محمد حسین. (۱۳۹۴). اقتصاد و توسعه روستایی. تهران: نور علم. چاپ اول.
۶. گروه مهندسی خرد. (۱۳۹۶). داستان توسعه در ایران. تهران: لوح فکر. چاپ اول.
۷. مقیمی، محمد. (۱۳۸۱). کارآفرینی، موضوعی میان رشته‌ای و فراگیر. ماهنامه بازاریابی. شماره ۲۲.
۸. ملکات، سرینواس. آر. (۱۳۹۶). ارتباطات توسعه در جهان سوم. مترجم: شعبانعلی بهرام پور. تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی. چاپ سوم.
۹. قدیری معصوم، مجتبی. (۱۳۸۹). پایداری اقتصادی و رابطه آن با ویژگی‌های مکانی-فضایی. مطالعه موردی: روستاهای دهستان کوهین. کیودر آهنگ. فصلنامه روستا و توسعه. سال سیزدهم. شماره ۲.
۱۰. کارترایت، راجر. (۱۳۹۳). هنر کارآفرینی. مترجمک زینب السادات خارقانی. تهران: کنای اقتصاد. چاپ اول.
۱۱. کریم، محمد حسین. (۱۳۹۴). اقتصاد و توسعه روستایی. تهران: نور علم. چاپ اول.
۱۲. گروه مهندسی خرد. (۱۳۹۶). داستان توسعه در ایران. تهران: لوح فکر. چاپ اول.
۱۳. لیپورد، یانه و ادواردز، دبور. (۱۳۹۶). شناخت توسعه پایدار گردشگری. مترجم: محمد تقی زاده مطلق. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی. چاپ اول.
۱۴. محمدی یگانه، بهروز و ولایی، محمد. (۱۳۹۳). تنوع بخشی به اقتصاد روستاها جهت تحقق توسعه پایدار. مورد: دهستان مرحمت آباد شمالی شهرستان میاندوآب. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی. سال سوم. شماره ۲.
۱۵. محمدی، حامد. (۱۳۹۴). توسعه روستایی: یک خط مشی مناسب جهت دستیابی به توسعه پایدار در ایران. ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه. شماره ۱۸۹.
۱۶. مرکز آمار ایران. (۱۳۹۰). موقعیت جغرافیایی استان ها.
17. Choedhury, M. S. (2007). Overcoming Entrepreneurship Development Constraints: The Case of Bangladesh. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*. Vol. 1. NO, 3.
18. Dobrev, S. & Barnett, W. (2015). Organizational Roles and Transition to Entrepreneurship *Cademy of Manage ment Journal*. Vol. 48. NO, 3.
19. Dutta, D. & Crossan, M. (2015). The Nature of Entrepreneuria Opportunities: Understanding the Process Using the 41 Organizational Learning Framwork. Baylor University. *Entrepreneurship: Theory and Prectice*.